

DOI 10.31651/2524-2660-2021-3-63-68
ORCID 0000-0002-8286-9134

ПОПОВА Ганна Василівна

доцент кафедри менеджменту,
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
email: annapopova7146@gmail.com

ORCID 0000-0001-9008-2051

ДЕРКАЧ Ольга Тимофіївна

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: od81130@gmail.com

УДК 378.147:373.3.011.3-051.3:502/504(045)

**СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО
ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**

Актуалізовано питання формування екологічної компетентності майбутнього вчителя початкової школи, виходячи з глобальних порушень світової еко-системи, знецінення значущості збереження природного середовища, його ресурсів, ролі в житті та збереженні здоров'я людей.

Наголошено, що сталий розвиток суспільства передбачає визначення ціннісних пріоритетів встановлення відповідальності кожного окремого громадянина і суспільства загалом за наслідки екологічної діяльності з метою збереження та захисту екології.

Установлено важливість неперервної екологічної освіти, зокрема в педагогічних освітніх закладах, що здійснюють підготовку вчителів для нової української школи, особливо її початкової ланки.

Проаналізовано стан розробленості поняття «екологічна компетентність майбутнього вчителя початкової школи» у науковій літературі та з'ясовано, що його тлумачать: як інтегральну якість особистості, що вміщує її екодоцільні характеристики, властивості; як результат екологічної освіти, що інтегрує відповідні знання, вміння, навички, які є підґрунтям формування мислення, свідомості, світогляду особистості; як професійної готовності до екологічної педагогічної діяльності.

Досліджено контекстуально споріднені поняття «екологічна свідомість», «екологічна культура» та встановлено їхній взаємозв'язок: екологічна компетентність виявляється у предметно-практичній еко-діяльності особистості; екологічна культура є духовним орієнтиром еко-поведінки людини; екологічна свідомість є складовою відповідної компетентності та найвищим проявом культури особистості.

Визначено екологічну компетентність майбутнього вчителя початкової школи, як інтегративне утворення його особистості, що об'єднує знання, вміння, навички природозбережувальної діяльності, виявляється в усвідомленому ціннісному ставленні до розв'язання проблем охорони і захисту довкілля, дозволяє формувати екологічно доцільні моделі поведінки у відповідних ситуаціях, приймати обґрунтовані рішення, нести відповідальність за їх наслідки перед собою, своїми учнями та суспільством. З'ясовано, що сформована екологічна компетентність вчителя початкової школи виявляється в розвиненій емоційно-вольовій, мотиваційно-

ціннісній сферах його особистості, у здатності до рефлексії, що засвідчує його професійну готовність до здійснення педагогічної еко-діяльності, моральну і соціальну зрілість фахівця.

Ключові слова: заклад вищої освіти, учитель, початкова школа, екологічна культура, екологічна свідомість, екологічна компетентність.

Постановка проблеми. У світі сучасних світових тенденцій стрімкого розвитку науково-технічного прогресу спостерігається погіршення екології, зокрема забруднюється навколишнє середовище, вичерпуються природні ресурси, девальвують цінності екологічної свідомості, мислення та культури населення. У таких умовах надзвичайно гостро постає проблема гармонізації відносин між суспільством і природою, формування ціннісного ставлення спільноти до збереження довкілля, усвідомлення його значущості в житті та збереженні здоров'я кожної людини. Сталий розвиток суспільства передбачає становлення аксіологічних пріоритетів відповідальності кожного громадянина й людства загалом за наслідки власних еко-дій та їх впливу на стан і майбутнє світової цивілізації.

Формування екологічно свідомої особистості відбувається під впливом батьків, близького оточення, в процесі здобуття освіти тощо. Саме особистість педагога, з високим рівнем екологічної свідомості, культури, компетентності є взірцем для наслідування учнями зразків екологічно доцільної поведінки та тим фахівцем, що прищеплюватиме їм дбайливе ставлення до природних ресурсів, цінність збереження власного здоров'я і захисту навколишнього середовища. Отже, формування екологічної компетентності майбутніх учителів стає одним з пріоритетних завдань вищої педагогічної освіти для забезпечення сталого розвитку суспільства.

У Концепції екологічної освіти в Україні наголошується про важливість її неперервності, зокрема в освітніх закладах на різних рівнях – від дошкільної до післядип-

ломної. Важлива роль відводиться закладам вищої педагогічної освіти у формуванні екологічної культури майбутніх учителів, які мають опанувати методику природозбережувальної виховної роботи зі школярами, що особливо важливо в початковій школі [1].

Водночас, завдання формування екологічної компетентності майбутніх учителів зумовлено реформуванням системи загальної середньої освіти, що регулюється низкою законодавчих та нормативних документів: концепція Нової української школи (2016), Закон України «Про освіту» (2017), Державний стандарт початкової освіти (2018), Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020). Однією серед десяти ключових компетентностей нової української школи визначено екологічну грамотність і здорове життя, що виявляється в умінні розумно та раціонально користуватися природними ресурсами в межах сталого розвитку, усвідомлення ролі навколишнього середовища для життя й здоров'я людини, здатність і бажання дотримуватися здорового способу життя [2]. Саме нова українська школа, особливо її початкова ланка потребує професійно компетентних вчителів, здатних сформувати в учнів основи свідомого відповідального ставлення до природи, ціннісного, бережливого відношення до її ресурсів, почуття дбайливості та постійної турботи про чисте довкілля. Тож, фахова підготовка майбутніх вчителів початкової школи має забезпечувати формування в них екологічної культури, нових моделей екологічного мислення та діяльності.

У колі уваги наукової спільноти дотепер постають питання професійної підготовки вчителів (О. Акімова, Н. Волкова, В. Гриньова, І. Зязюн, М. Євтух, А. Коломієць, Н. Кузьміна, Н. Ничкало, С. Сисоєва, Г. Тарасенко, В. Шахова та ін.); формування екологічної компетентності, культури майбутніх вчителів, зокрема початкової школи в закладах вищої освіти (І. Бузенко, А. Варениченко, В. Коваль, В. Мелаш, А. Шевантаєва та ін.). Попри пильну увагу науковців до порушеної проблеми, окремі її аспекти залишаються маловивченими, зокрема більш детального опрацювання потребують питання уточнення сутності екологічної компетентності майбутнього вчителя початкової школи.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні сутнісних характеристик екологічної компетентності майбутнього вчителя початкової школи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наразі в Україні кардинально змінилися підходи щодо визначення квалі-

фікаційних вимог до випускників педагогічних вишів, виходячи з основних положень компетентнісного підходу, який слушно вважають інноваційним засобом, що сприяє підвищенню якості освіти, оновленню її змісту та модернізації відповідно європейським освітнім стандартам [3, с. 109]. Сучасна екологічна освіта також зазнала принципових змін, спрямованих на формування сукупності особистісних якостей, які дозволяють свідомо застосовувати набуті теоретичні знання у практичній діяльності, тобто мова йде про компетентність особистості. У Законі України про вищу освіту поняття «компетентність» визначено як здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей [4].

На думку деяких науковців «екологічна компетентність» є інтегративним утворенням, яке містить низку властивостей та якостей особистості. Так, І. Бузенко розкриває екологічну компетентність майбутніх учителів як комплексну якість, що пов'язана не лише з підготовленістю і здатністю вчителя до практичного вирішення екологічних завдань, а й наявністю у нього особистісних якостей у поєднанні з необхідним запасом знань та умінь ефективно діяти в проблемних ситуаціях [5, с. 108].

Ю. Шапран визначив екологічну компетентність як інтегративну якість високомотивованої особистості, що виявляється в рівні її екологічної освіти, готовності до реалізації особистісного потенціалу під час творчої педагогічної діяльності, удосконаленні набутого досвіду та прагненні до безперервної самоосвіти. Серед сутнісних ознак екологічної компетентності студентів автор відзначив їхні ціннісні орієнтації, мотивацію до здійснення екологічно спрямованої діяльності, володіння системою екологічних знань і досвідом природоохоронної діяльності, здатність до комунікативної взаємодії у сфері екологічної діяльності, прагнення до професійного удосконалення й особистісного саморозвитку впродовж життя [6].

На думку В. Молодиченко та ін. дослідників екологічна компетентність синтезує особистісні якості, творчі здібності, знання, уміння, індивідуальний досвід, цілісність яких забезпечує здатність людини вмотивовано будувати власну життєдіяльність у гармонії з навколишнім середовищем, суспільними, особистісними потребами й цінностями, усвідомлюючи власну відповідальність за вплив своєї професійної та побутової діяльності на довкілля. Екологічна

компетентність ґрунтується на суб'єктних цінностях, смислах, переконаннях, знаннях, уміннях, вольових якостях особистості та ситуативно виявляється в практичній діяльності. Екологічно компетентна людина прагне до відповідального розв'язання життєвих ситуацій та будує власне життя на основі пріоритетності цінностей збереження довкілля [7, с. 13].

Низка авторів, визначаючи досліджуване поняття, акцентують на значущості екологічної освіти, в процесі здобуття якої опановуються знання, уміння, навички, що створюють підґрунтя для формування відповідного мислення, свідомості та світогляду особистості.

Так, Н. Баюрко, стверджує, що екологічно компетентна особистість володіє системою екологічних знань, здобутих у процесі навчання, в єдності з уміннями та навичками адекватно діяти у відповідних життєвих ситуаціях, передбачати та прогнозувати наслідки своєї діяльності у навколишньому середовищі. Дослідниця розглядає екологічну компетентність як важливу особистісну якість, складову професійної компетентності майбутніх учителів, що включає сукупність екологічних знань, уявлень, поглядів, переконань, ідеалів, моральних оцінок студентів відносно навколишнього середовища, природи загалом, які інтегруються в особистісну систему екологічних цінностей, що визначають напрям життя та діяльності особистості майбутнього педагога [8, с. 108].

І. Котяш розуміє екологічну компетентність вчителя початкових класів як індивідуальну характеристику ступеня відповідності особистості вимогам екологічної освіти: рівню сформованості у здобувачів освіти знань, умінь і навичок, спрямованих на формування екологічної свідомості, мислення та світогляду, необхідних для загальної орієнтації в екологічній обстановці, усунення або обмеження дій екологічного ризику [9, с. 180].

Екологічна компетентність фахівця, на думку О. Герасимчук, виявляється у здатності особистості сприймати навколишню дійсність у єдності природних і соціокультурних зв'язків на основі екологічно спрямованих знань, умінь, навичок, досвіду, особистісних якостей, які забезпечують ефективне використання власного потенціалу та дають змогу успішно виконувати різні види професійної діяльності [10, с. 9].

Заслуговують на увагу в контексті нашої розвідки висновки науковців щодо розгляду сформованості екологічної компетентності майбутнього вчителя початкової школи як його готовності до професійної

педагогічної діяльності, зокрема з екологічного навчання й виховання учнів.

Так, аналізуючи наукову літературу з порушеної проблеми, Т. Нінова наголошує, що сформованість екологічної компетентності вчителя початкових класів є не лише певною професійною готовністю до діяльності, але й показником моральної і соціальної зрілості фахівця. Ця компетентність передбачає фахову, особистісну, психологічну готовність учителя до екологічної освіти і виховання учнів, що дозволяє йому успішно функціонувати в сучасному, постійно змінюваному суспільстві та виконувати як професійну, так і соціальну функції. За слушною думкою дослідниці набуття майбутніми вчителями початкової школи фахової екологічної компетентності пов'язане зі зміною рівня сприйняття ними навколишньої дійсності, з осмисленням та вербалізацією (понятійним обґрунтуванням) екологічно доцільної діяльності саме вчителя початкової школи, формуванням ціннісного відношення до екологічних знань, прагненням до їх поглиблення, вдосконалення та передачі в освітньому процесі [11, с. 173]. Цікавою для наукового пошуку вважаємо думку Т. Нінової про значущість формування екологічного світогляду майбутнього вчителя початкової школи вчителя в межах його природничо-наукової компетентності, що виявляється в розумінні і бажанні пізнавати екологічні процеси загального та регіонального рівнів, здатності виявляти порушення екологічної рівноваги, умінні оцінювати та орієнтовно визначати рівень екологічної безпеки об'єктів довкілля, способів і продуктів діяльності людини, спроможності встановити безпечність впливу на фізичне і психічне здоров'я людини різноманітних еко-факторів, усвідомлення впливу екологічно доцільної діяльності людини на збереження відповідної рівноваги довкілля. Дослідниця слушно наголошує, що коли вчитель здатний розглядати об'єкти природи і людську діяльність не відокремлено, а вміє створити цілісну картину їхніх характерних взаємозв'язків та взаємовідносин, то мова йде про сформованість його природничо-наукового світогляду [11, с. 174].

Поряд з дослідженнями екологічної компетентності в науковій літературі досить часто зустрічаються розробки, в яких автори розкривають контекстуально споріднені поняття, зокрема «екологічна свідомість», «екологічна культура».

Так, екологічну свідомість визначають як усвідомлення людиною (суспільством) загострення екологічної ситуації та негативних наслідків розвитку екологічної кризи; вміння та звичку діяти по відношенню до

природи так, щоб не порушувати зв'язків і колообігів природного середовища; сприяти покращенню та охороні довкілля заради не лише нинішнього, але й майбутніх поколінь. Водночас цікавим вважається підхід авторів до розкриття таких різновидів екологічної свідомості, як антропоцентрична та екоцентрична. Антропоцентричній екологічній свідомості характерні такі постулати: людина є найвищою цінністю, природа є її власністю; природа розглядається як об'єкт односторонньої дії людини; характер мотивів і цілей взаємодії людини та природи носить прагматичний характер. У контексті нашого дослідження важливе значення має екоцентрична екологічна свідомість, яка виявляється в розумінні особистістю суті екологічних проблем, їх природи і джерел розвитку, усвідомлення ролі й можливостей екологічної освіти в розв'язанні відповідних проблем; потреба особисто брати участь у природоохоронних заходах, моральна відповідальність у стосунках із природою; вміння проводити просвітницьку роботу [12, с. 96]. Отже, саме екоцентрична екологічна свідомість передбачає усвідомлене розуміння майбутніми учителями початкової школи значущості екологічної освіти, їхнє вмотивоване, ціннісне ставлення до природоохоронної діяльності, до виявлення екологічно доцільної поведінки, проявів емпатії до проблем, що виникають у природному середовищі.

О. Максимович та О. Стефанків розкривають екологічну культуру як вищу форму екологічної свідомості, позицію людини по відношенню до природи, що виявляється в розумінні особистістю важливості правильної поведінки в природному середовищі, навичках бережливого використання природних ресурсів, гуманній позиції у ставленні до природи, здатності передбачати, оцінювати наслідки власної побутової чи виробничої діяльності; в усвідомленні, що природа – національне суспільне багатство, берегти та примножувати її – обов'язок кожного громадянина країни, адже екологічні знання створюють теоретичне підґрунтя раціональної поведінки людини (суспільства загалом) в природі, формуючи один із важливих аспектів розуміння наукової картини світу [13].

Тож, вважаємо, що між проаналізованими вище поняттями є безапеляційний зв'язок. Так, «екологічна компетентність» актуалізує здебільшого предметно-практичну діяльність особистості, це володіння певними моделями поведінки в природоохоронних ситуаціях, підґрунтям яких є здобуті знання, вміння та навички поведення в них; це здатність людини виробляти власні алгоритми дій, формувати нові

поведінкові моделі, пристосовуючи їх до контекстуально нових обставин та власної системи цінностей. «Екологічна культура» виступає духовним підґрунтям, яке вміщує ціннісні орієнтації людини із захисту природного середовища, збереження його ресурсів, є своєрідним імперативом природоохоронних дій особистості, що зумовлює вибір рішення, спрямованість поведінки та не прив'язується до певної конкретної ситуації. «Екологічна свідомість» є обов'язковою складовою відповідної компетентності особистості та найвищим проявом її культури.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, підсумовуючи викладене вище правомірно стверджувати, що екологічна компетентність майбутнього вчителя початкової школи є інтегративним утворенням його особистості, що вміщує знання, вміння, навички природозбережувальної діяльності, виявляється в усвідомленому ціннісному ставленні до розв'язання проблем охорони і захисту довкілля, дозволяє формувати екологічно доцільні моделі поведінки у відповідних ситуаціях, приймати обґрунтовані рішення, нести відповідальність за їх наслідки перед собою, своїми учнями та суспільством. Деталізуючи подане визначення, маємо додати, що сформована екологічна компетентність вчителя початкової школи виявляється в розвиненій емоційно-вольовій, мотиваційно-ціннісній сферах його особистості, у здатності до рефлексії, що загалом засвідчує його професійну готовність до здійснення педагогічної еко-діяльності, моральну і соціальну зрілість фахівця. Саме такого вчителя потребує нова українська школа, педагога з високим рівнем екологічної компетентності, який з перших кроків шкільного життя дитини прищеплюватиме їй цінність природоохоронної грамотності, значущість збереження довкілля та власного життя. Перспективними напрямками подальших наукових розвідок убачаємо дослідження структури екологічної компетентності майбутнього вчителя початкової школи.

Список бібліографічних посилань

1. Про Концепцію екологічної освіти в Україні: рішення колегії Міністерства освіти і науки України № 13/6-19 від 20 груд. 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-19290-01#Text>.
2. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи [упоряд. Гриневич Л., Елькін О., Калашнікова С., Коберник І., Ковтунець В., Макаренко О., Малахова О., Нанасва Т., Усатенко Г., Хобзей П., Шиян Р.; за заг. ред. Грищенка М.]. 2016. 40 с.
3. Коваль В.О., Погасій І.О. Експериментальне дослідження стану екологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи в контексті НУШ.

- Збірник наукових праць Херсонського державного університету*, 2018. Вип. 85. С. 108–111.
4. Про вищу освіту: Закон України № 1556–VII від 1 лип. 2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
  5. Бузенко І.Л. Формування екологічної компетентності майбутніх учителів у процесі фахової підготовки. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*, 2017. Вип. 49. С. 73–75.
  6. Шапран Ю.П. Сутнісні ознаки, структурні компоненти і вимірювання екологічної компетентності студентів-біологів педагогічного університету. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, 2015. Вип. 18(1). С. 320–325.
  7. Молодиченко В.В., Сердюк А.М., Молодиченко Н.А. Педагогічні умови формування екологічної компетентності учнів початкової школи. *Інноваційна Педагогіка*, 2020. Вип 20 (3). С. 11–16
  8. Баюрко Н.В. Сутність поняття екологічної компетентності майбутніх учителів біології. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*, 2016. Вип. 46. С. 109–106
  9. Котяш І. Формування екологічної компетентності майбутніх учителів початкових класів у закладах вищої педагогічної освіти на всіх рівнях підготовки. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 2019. Вип. 26 (1). С. 179–184.
  10. Герасимчук О.Л. Формування екологічної компетентності майбутніх гірничих інженерів у процесі професійної підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2015. 22 с.
  11. Нінова Т.С. Формування професійної екологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*, 2019. Вип. 3. С. 171–178
  12. Пріма Р., Рославець Р., Орлова С. До питання формування екологічної компетентності майбутнього вчителя. *Педагогічний часопис Волині*, 2017. № 1. С. 95–99.
  13. Стефанків О.М., Максимович О.М. Раціоналізація природокористування в АПК та формування екологічної свідомості населення: монографія. Івано-Франківськ: Сімик, 2012. 180 с.
- References**
1. On the Concept of Environmental Education in Ukraine: Decision of the Board of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 13/6–19 of December 20. 2001. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-19290-01#Text> [in Ukr.].
  2. New Ukrainian school: conceptual principles of secondary school reform (2016). [In Hrynevych, L., Elkin, O., Kalashnikova, S., Kobernyk, I., Kovtunets, V., Makarenko, O., Malakhova, O., Nanaeva, T., Usatenko, G., Hobzey, P., Shiyar, R. (comp.); In M. Grishchenko (ed.)]. 40 p. [in Ukr.].
  3. Koval, V.O., Pogasiy, I.O. (2018). Experimental study of the state of ecological competence of future primary school teachers in the context of NUS. *Collection of scientific works of Kherson State University*, 85: 108–111 [in Ukr.].
  4. On higher education: Law of Ukraine № 1556–VII of July 1, 2014 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukr.].
  5. Buzenko, I.L. (2017). Formation of ecological competence of future teachers in the process of professional training. *Modern information technologies and innovative teaching methods in training: methodology, theory, experience, problems*, 49: 73–75 [in Ukr.].
  6. Shapran, Yu.P. (2015). Essential features, structural components and measurement of ecological competence of biology students of pedagogical university. *Pedagogical education: theory and practice*, 18 (1): 320–325 [in Ukr.].
  7. Molodichenko, V.V., Serdyuk, A.M., Molodichenko, N.A. (2020). Pedagogical conditions of formation of ecological competence of primary school students. *Innovative Pedagogy*, 20 (3): 11–16 [in Ukr.].
  8. Bayurko, N.V. (2016). The essence of the concept of ecological competence of future biology teachers. *Modern information technologies and innovative teaching methods in training: methodology, theory, experience, problems*, 46: 109–106 [in Ukr.].
  9. Kotyash, I. (2019). Formation of ecological competence of future primary school teachers in institutions of higher pedagogical education at all levels of training. *Current issues of the humanities*, 26 (1): 179–184 [in Ukr.].
  10. Gerasimchuk, O.L. (2015). Formation of ecological competence of future mining engineers in the process of professional training: Abstract of PhD Dissertation. Zhytomyr. 22 p. [in Ukr.].
  11. Ninova, T.S. (2019). Formation of professional ecological competence of future primary school teachers. *Bulletin of Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy*, 3: 171–178 [in Ukr.].
  12. Prima, R., Roslavets, R., Orlova, S. (2017). On the question of formation of ecological competence of the future teacher. *Volyn Pedagogical Journal*, 1: 95–99 [in Ukr.].
  13. Stefankiv, O.M., Maksimovich, O.M. (2012). Rationalization of nature management in agro-industrial complex and formation of ecological consciousness of the population: monograph. Ivano-Frankivsk: Simik. 180 p. [in Ukr.].

POPOVA Hanna

Ph.D in Pedagogy, Associate Professor, Associate Professor of Pedagogy of Higher School Department, SHEI “Donbas State Pedagogical University”

DERKACH Olga

Student of second (master's) level of higher education, specialty 011 Educational, pedagogical sciences, Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkasy

ESSENTIAL CHARACTERISTICS OF ECOLOGICAL COMPETENCE OF THE FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHER

Summary. The issue of formation of ecological competence of the future primary school teacher is actualized, proceeding from global disturbances of the world ecosystem, devaluation of significance of preservation of the natural environment, its resources, role in life and preservation of human health.

It is emphasized that the sustainable development of society involves determining the value priorities of establishing the responsibility of each individual citizen and society as a whole for the consequences of environmental activities in order to preserve and protect the environment.

The importance of continuing environmental education has been established, in particular in pedagogical educational institutions that train teachers for the new Ukrainian school, especially its primary level.

The state of development of the concept of "ecological competence of the future primary school teacher" in the scientific literature is analyzed and it is found out that it is interpreted: as an integral quality of personality, which contains its eco-expedient characteristics, properties; as a result of environmental education, which integrates the relevant knowledge, skills, abilities, which are the basis for the formation of thinking, consciousness, worldview of

the individual; as professional readiness for ecological pedagogical activity.

Contextually related concepts "ecological consciousness", "ecological culture" are studied and their interrelation is established: ecological competence is shown in subject-practical eco-activity of the person; ecological culture is a spiritual guide to human eco-behavior; ecological consciousness is a component of appropriate competence and the highest manifestation of personality culture.

The ecological competence of the future primary school teacher is defined as an integrative formation of his personality, which combines knowledge, skills, skills of nature conservation, is manifested in a conscious value attitude to solving problems of environmental protection, allows to form ecologically appropriate models of behavior in appropriate situations. , make informed decisions, be

responsible for their consequences to themselves, their students and society. It was found that the formed ecological competence of the primary school teacher is manifested in the developed emotional-volitional, motivational-value spheres of his personality, in the ability to reflect, which testifies to his professional readiness for pedagogical eco-activity, moral and social maturity of the specialist.

Keywords: institution of higher education, teacher, primary school, ecological culture, ecological consciousness, ecological competence.

Одержано редакцією 08.08.2021
Прийнято до публікації 27.08.2021